

Дејан Ристић

ЗАБЛУДЕ
СРПСКЕ
ИСТОРИЈЕ

M
Vukotić
Media

јул, 2020.

Дејан Ристић

ЗАБЛУДЕ СРПСКЕ ИСТОРИЈЕ

M
Vukotić
Media

јул, 2020.

ИЗМЕЂУ МИТА И ЛОГОСА

*Многе ми лажу знамо казивајући истини сличне,
али, кад хоћемо, знамо ојласити и истину праву.*

Хесиод, Теогонија, 27-28.

М и смо створења која ујорно трајају за
смислом. Стога нимало не треба да нас
чуди што је онострано одувек било део
људској искуства. Ми тежимо за трену-
цима заноса.

Имагинација и истина, несстварно и стварно, оду-
век су биле ознаке за мит, за традиционалне приче о
јунацима и божанствима.

Са друге стране, одлучно одбацавање свих ових по-
вести из сфере интелектуалној или њихова некри-
тичка аполотејтика и ваљана одбрана кроз минуле
епохе одликују безмало све најисе о миту као таквом.

Какав је однос митској и стварној?

Где престаје мит, а почињу чињенице?

Да ли је уопште могуће раздвојити митско од ис-
торијској?

Митско мишљење и пракса помогли су људима
да се, поред осталој, суоче с могућношћу умирања и

нишћавила, да свом живоју дају њун смисао и да кроз све то прођу са одређеним сћејеном прихватања.

Појос нам је, са грује сџране, умнојоме променио живој наболје, али није нам донео и пошћуни шријумф.

Мишћ никако није и не може бишћ лажан. Он у себи увек садржи одређени сћејен истјоричности, који временом бива надојрађен имајинарним.

Мишћови су нам вишесџруко пошћредни и њих шћреба добро познавати и љубоморно их чувати. Такође, шћреба шравишћ јасну разлику између мишћа и њејове злојпошћребе, која се ојледа у шћејиној мишћоманији којој су повремено склона чишћава друшћва или поједине друшћвене јрује.

Мишћ је прожеј ешћичким и духовним. Њему се, сћоја, не може шрићи у искључиво профаном амбијеншћу. Мишћ обишћава у имајинарном.

Мишћоманија је, насуйрошћ свему шћоме, шћервершћовани мишћ.

Мишћ је, дакле, истјинишћ јер је делошћворан, а не збој шћоја шћто нам указује на чињенице и истјоријску истјину. Он је нашим шћрецима шћредсћављао пошћоказ.

Он је увек намешћао делање.

Мишћ не шћреноси чињенице и подашћке већ је шћрвенсћивено ујушћсћиво за понашање. Њејова истјина биће ошћкривена искључиво када се мишћ шћримени у шћракси – у облику обреда или ешћичкој сисћема. Уколико се посмашћра искључиво како иншћелектуална хијошћеза, мишћ пошћаје далек и неуверљив.

Са грује сџране, још од ејохе аншћичке јрчке цивилшћације и кулшћуре дошло је до пошћејеној, али зашћо

шрајној унајређивања онога што су дрвени Грци називали лоџос, односно лоџичан, прајмајичан и искључиво научан начин размишљања.

Лоџос је пошћуно друџачији од миџској. За разлику од миџа, лоџос нужно мора у пошћуности да се поџдара са (истџоријским) чињеницама.

Насуџрош миџу, лоџос је прајмајичан.

Међушћим, и миџ и лоџос имају своја оџраничења. И уџраво у шџома је њихова свевремена вредност и функција. Једно без друџој не моџу. Миџ не може без лоџоса и обрајно.

И док је миџу неопходно емошћивно учешће или нека вршћа обредне радње да би уошћше имао смисла, дошће лоџос поџушава да ошћкрије истћину помоћу држљивој истћивања, на начин који је прихвајљив кришћичкој иншћелиџенцији.

То сшћално прејлишћање и наџоџуњавање лоџоса и миџа прџедсшћавља дрџаџоцену и узбуџљиву консшћаншћу људске истћорије и нашеј свеукујној посшћојања.

Плашћон је, прџимерице, умањивао значај миџова и инсисшћирао да искључиво лоџос, односно лоџичан и рационалан дискурс доноси истћинско поимање.

Арисшћошћел је миџовима прџисшћуџао као својеврсним филозофским шћексшћовима. Заџоварао је да онај ко шћраџа за истћином шћреба да се посвешћи исказима који су засновани на доказима. Изшћледа да је изучавање филозофије још у аншћичком разџдобљу довело до некаквој разџдора између миџа и лоџоса, који су се до шћој времена умношћома наџоџуњавали.

Каже се да је истћорија прџоцес пошћирања јер развој

нечеј новој неумитно намеће уништење онога што му је претходило.

Да ли је заиста тако?

Многоструко интересовање читалаца и јавности које је књига „Мишови српске историје“ изазвала не посредно по објављивању израђено је њеним бројним представљањима широм Србије, али и земаља у окружењу.

Ни сам аутор није очекивао да ће синтетички приказ и научна анализа неких од најзначајнијих мишова наше националне историје изазвати толико интересовање читалаца, што се огразило и на њен импресиван тираж за свега неколико месеци.

Осврћ и научна анализа најзначајнијих мишова наше националне историје представљају својеврсну збирку сачињену од укупно двадесет историјских есеја посвећених конкретним мишовима. Кроз њих су представљени резултати научних истраживања најзначајнијих српских историчара у раздобљу од претходна два века, који су се, поред остало, позабавили и утврђивањем стечена историјских конкретних семената наше претходне националне митологије.

Говорити и писати о мишовима значи дубоко проћи у сложене слојеве националне митологије, која представља један од најзначајнијих и најважнијих чувара, својеврсну ризницу славне многовековне историје српског народа.

О мишовима и митологији може се говорити на различите начине. Њима се може прићи из ула не-

колико друшћивено-хуманистичких наука. Аутор ове књиџе учинио је то са аспекти историјске науке.

Такав приступ проистекао је из неопходности да се овом драгоценом семенју наше идентитетској и културној наслеђа приђе са дужним поштовањем и одговорношћу. Истовремено, циљ нам је био да оклонимо често присутан конфронтирајући однос између митској и историјској, иматинарној и стварној, те да укажемо на необично леђу и суштински прворазредно важну историјаности те две стварности, које нам тек заједно пружају целинску слику наше прошлости.

Вреднујући мит и митологију као прворазредан и незаобилазан сементи наше националној идентитетској и свеукупној културној наслеђа, трудили смо се да у раду на овој, као и на преходној књизи консултујемо израживања најзначајнијих српских, али и иностранних историчара.

Ова књиџа је стога по својој концепцији, али не и по садржају идентична преходној. И њу, баш као и „Митове српске историје“, чини двадесет историјских есеја посвећених хронолошки представљеним темама које су нераскидиво повезане с митском или полусторијском традицијом српској народа.

Летоша, слојевитости, бојатство и значај наше националне митологије оледа се, поред осталој, и у бројности појединачних митова, легенди и елемената пребити народне традиције. Стога је било веома тешко одредити се за „најзначајније“ националне митове, будући да су њихов доживљај и вредновање предмет личној доживљаја свакој од нас.

Историјска наука нема за циљ да се конфронтира мити или митологији. Најројшић. Њена функција садржана је и у томе да научним методама покуша да утврди степен историчности свакој од њих и да разлучи шанану ниш која дели стварно од имаинарној. То нам је важно како бисмо објективније моили да сагледамо и вреднујемо значајне историјске личности, доаћаје који су обележили славу, величанствену, динамичну и бескрајно занимљиву прошлост једној народа. Истовремено, историјска наука се снажно и континуирано сујрошсавља сваком покушају злоупотребе мита, што се оледа у штејној појави митоманије и псеудоисторије. Шоа је и ова књиа, као и бројне њој сличне које су изашле из пера великих српских историчара, допринос бољем познавању и темељном вредновању граоцене митске и митолошке прошлости нашеј народа.

Мноо је разлоа да са дужном пажњом и одговорношћу присиуимо сазнавању и чувању националне митологије. У њој је, поред осталој, садржан и граоцен елемент иденитетској и културној наслеђа. Митови су нашим прецима поматали да се изборе са страшним искушењима пред којима би се нашли. Данас су, са груе стране, митови и митологија прворазредно значајан и незаобилазан семент сложене иденитетској.

Ова књиа олог је и неседичној анјажмана великој броја водећих српских стручњака у области друштвено-хуманистичких наука, који су аутору нештедице указивали на граоцене сементе националне

мишске и мишолошке традиције, али и помаћали у прикућљању траће, историјских извора, стручне литературе и њиховој свеукупној научној анализи и вредновању.

Аутор стоја и овом приликом изражава искрену захвалност др Каћарини Мишовић, др Тајјани Брзуловић Станисављевић, Весни Илић, Вери Зрнић Мишовић, Бранки Пражић, др Александру Узелицу, др Радовану Пилићу, Владимиру Томчићу, Страхини Ђорђевићу, Радећу Мрљешу и Браниславу Живановићу.

Истовремено, ова књига се не би нашла пред читаоцима без истинске подршке коју су аутору пружили Манојло Вукојичић и Дубравка Вујановић из ућледне београдске издавачке куће „Вукојичић медиа“.

Посебно усћеле илустрације у овој књизи, изведене у техници оловка на папиру, као и „Мишовима српске историје“, дело су нашеј истакнутој графичара др Николе Радосављевића, коме аутор и овом приликом изражава истинску захвалност.

Најосћейку, књига је и резултат разумевања и подршке коју су аутору континуирано и безусловно пружили чланови породице.

Она је, као посебно уздарје, посвећена једној Сари.

Које календаре поштујемо: јулијански,
византијски, грегоријански,?

„КАЛЕНДАР“
СВЕТОГ САВЕ

Све веће присуство виртуелног окружења, поред несумњивих позитивних тековина, донело је савременом човеку и читав низ изазова, искушења и опасности.

И како је то често бивало у историји, бројни техничко-технолошки изуми, попут интернета, до којих би се долазило са жељом да омогуће, олакшају или побољшају реализацију активности битних за напредак људске заједнице, извитоперили би се у својеврсни резервоар свега и свачега, укључујући и бројне злоупотребе, измишљотине, мање или више свесне подметачине и опасне бесмислице.

Са друге пак стране, наше оправдано и потпуно разумљиво интересовање за боље познавање опште и националне историје, посебно оне средњовековне, временом је довело до тога да се у ово наше „виртуелно“ доба прошлости баве многи који за то нису позвани, односно они који не располажу ни основним знањима и вештинама неопходним за научно истраживање многовековне, узбудљиве и велике повеснице Срба.

У контексту свега тога јасно је да је један од озбиљнијих изазова који је врло брзо прерастао у истинску опасност и феномен масовног присуства псеудонауке, односно шарла-

танства на друштвеним мрежама, специјализованим Јутјуб каналима и порталима, али и у појединим штампаним и електронским медијима.

Могло би се чак и стећи утисак како нас данас само један мали корак дели од тачке која раздваја знање од незнања, науку од псеудонауке и све агресивнијег шарлатанства.

Другим речима, у ово наше време све чешће се налазимо између оновременог „облака“ који је, према схватањима наших предака, симболизовао знање, и нама савременог „клауда“, из којег нам све чешће прети авет изразито штетног и опасног незнања.

У мноштву потпуних бесмислица које нам се безмало свакодневно сервирају посебно се издвајају оне о томе да су Срби, наводно, најстарији народ на свету, да је винчанска култура познавала писменост, да су се наши преци борили против египатских фараона или кинеских царева, да су Српску православну цркву још у првом столећу наше ере основали апостоли и мноштво тога што проистиче из ових измишљотина које су историјски, научно и чињенично апсолутно неутемељене, а здраворазумски у најмању руку крајње проблематичне.

И премда стручњаци у области друштвено-хуманистичких наука, а посебно историчари, све чешће и све гласније реагују како би своје суграђане и сународнике упозорили на штетност свеприсутног шарлатанства, наши велемајстори измишљања свега и свачега не посустају у хиперпродукцији „теорија“ и изношењу само њима знаних „чињеница“.

Тако се недавно догодило чак и то да је у дане који су претходили сверадосном празнику рођења Господа Исуса Христа (Божић) у јавност пласирана још једна потпуна бесмислица према којој су српска држава и њена црква 1881,

под притиском вазда нам мрског Беча, а на основу одредаба тзв. Тајне конвенције, одбацили „календар Светог Саве I Српског“ и отпочели да поштују злосрећни и по нас Србе штетни јулијански, а од 1919. још гори „папистички“ грегоријански.

Наравно да би једна оваква тврдња о постојању „календара Светог Саве I Српског“ код сваког сасвим просечно образованог грађанина Србије изазвала подсмех, али када се зна да је ова сензационална вест пласирана на страницама једног од најчитанијих дневних листова у земљи, онда нема места подсмеху већ истинској забринутости.

Разлога за бригу уистину има уколико се зна и то да је ту бесмислицу пласирало свештено лице које има научно звање доктора теолошких наука.

Тако у наведеном новинском тексту, испуњеном фрапантним бесмислицама и измишљотинама, сазнајемо и то како је „српски календар Светога Саве, са симболима за време, био званични календар свих српских држава и СПЦ све до 1881“!

Међутим, уколико је читалац тог чланка помислио да од овога не може да буде горе, преварио се.

Поменуто свештено лице, очито лишено сваког осећаја одговорности, наставило је са изношењем својих „сазнања“.

„Кад сунце у подне 2. *биљара* (априла) пређе преко Пећке патријаршије, почиње Ново лето 7528. по *српском календару Свешоја Саве*. Тог дана укосиће се северна и јужна енергија и то ће најавити долазак новог лета. Познато је да календар и симбол за време имају само народи који су некад у прошлости достигли висок степен цивилизације. *Српски календар Свешоја Саве* био је симбол за време свих српских држава и Српске православне цркве све до 1881. Међутим, те године, скривено од српског народа, потписана је *Тајна конвенција* између Аустроугарског царства и Србије. По налогу потписника *Тајне*

конвенције Чедомиља Мијатовића, министра Србије, избрисана је целокупна историја и наука српског народа која се до тада учила у Великој школи, и с њом и Српски календар.“

Након читања ових редова не преостаје нам ништа друго него да се запитамо који су мотиви за изношење оваквих историјских неистина?

Више је него очигледно да треба изнова да се подсетимо које су све календаре Срби користили у читавој својој повести, односно који су све календари коришћени на територијама на којима (су) живе(ли) Срби.

Пре него што их укратко опишемо, требало би да их најпре набројимо.

Дакле, у питању су тзв. јулијански, а потом византијски и коначно грегоријански календар.

Најстарији међу њима свакако је тзв. јулијански, који је успостављен још 46. године пре наше ере и који своје име дугује великом римском војсковођи и државнику Гају Јулију Цезару (100–44. године п.н.е.).

Јулијански календар представља реформу и замену за знатно старији, тзв. римски календар.

Посебним едиктом ступио је на снагу почев од 1. јануара 45. године пре наше ере и био је доминантан календар у римском свету, већем делу Европе и европским колонијалним насељима у обе Америке, све док није замењен новим, тзв. грегоријанским календаром, који је 1582. прогласио папа римски Гргур XIII (1572–1585)

Пођимо редом.

На Првом васељенском сабору одржаном у Никеји 325. године свеколика хришћанска црква прихватила је тзв. јулијански за свој званични календар.

Математички образац календара представљало је решење

хеленистичког астронома Сосигена из Александрије, који је под утицајем египатске краљице Клеопатре VII (51–30. године п.н.е.) усвојио знаменити римски државник и војсковођа Гај Јулије Цезар, по коме календар и носи име.

Иако данас знатан део Срба управо тзв. јулијански календар назива „православним“, па чак и „српским“, то никако не одговара историјским чињеницама и конкретној историјској стварности.

Наиме, сматрамо да је најпре потребно да се нагласи да је тај календар настао неколико деценија пре појаве самог Господа Исуса Христа. Другим речима, он је створен у оквирима римске политеистичке религије и цивилизације, а не знатно млађе хришћанске и потпуно монотеистичке.

Пошто је настао знатно пре успостављања хришћанства, тзв. јулијански календар никако не бисмо могли означити као изворно *хришћански*, а посебно не као аутентично *православни*, будући да га од периода настанка до почетка његове званичне употребе у оквирима хришћанске вере, културе и традиције дели више од четири столећа.

Јулијански је испрва био званични календар Римског царства, а тек потом и општехришћански (након 325. године нове ере).

Данас се користи код неких, али не и свих помесних православних цркава (Српска православна црква, Руска православна црква, Грузијска православна црква, Јапанска православна црква, Јерусалимска патријаршија и монашка заједница на Светој Гори Атонској).

У Русији је тзв. јулијански календар коришћен до 1918. (мада је из грегоријанског још 1700. био преузет 1. јануар као почетак новог годишњег календарског циклуса уместо дотадашњег 1. септембра).

У Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца званични државни календар изједначен је и утврђен већ 1919. У Грчкој је, примерице, до промене званичног календара дошло тек 1923.

За све то време постепено се увећавала разлика између грегоријанског и јулијанског календара.

Наиме, од почетних 10 дана, 1700. године разлика је била увећана на 11, од 1800. на 12, а од 1900. чак на 13 дана, колико ће остати све до 2100. године.

Мада су све већински православне државе (углавном у источној и југоисточној Европи) најкасније до 1927. усвојиле тзв. грегоријански календар, њихове националне цркве поступале су неједнако и прилично неусаглашено.

Током Синода у Цариграду, одржаног маја 1923, знаменити српски научник Милутин Миланковић је, иступајући у име делегације Српске православне цркве, предложио ревидирани тзв. јулијански календар, чији би соларни део био идентичан тзв. грегоријанском све до 2800. године.

Са друге стране, лунарни део тако ревидираног јулијанског календара подразумевао би рачунање Ускрса астрономским начином, у односу на јерусалимске координате.

Међутим, ниједна помесна православна црква тада није прихватила лунарни сегмент на тај начин ревидираног тзв. јулијанског календара.

Соларни део календара прихватиле су неке цркве, уз наду да би то могло допринети побољшању дијалога са западним деноминацијама. У питању су биле Васељенска цариградска патријаршија, патријаршије у Александрији и Антиохији, православне цркве Грчке, Кипра, Румуније, Пољске, Бугарске (ова последња тек 1963) и Православна црква у Америци (мада је неким парохијама ПЦА дозвољено да користе и тзв. јулијански календар).

То значи да ове помесне православне цркве, примерице, прослављају Божић истог дана када и западни хришћани, 25. децембра по новом, тзв. грегоријанском календару.

Са друге пак стране, помесне православне цркве Јерусалима, Русије, Грузије, Украјине, грчки старокалендарци, као и наша Српска православна црква и даље користе тзв. јулијански календар.

У њиховом случају Божић се такође прославља 25. децембра, али по старом јулијанском календару, што засад одговара 7. јануару по новом грегоријанском календару.

То ће бити тако све до 2100, када ће услед све више нарастајуће разлике између два календара помесне православне цркве које и тада буду користиле тзв. јулијански календар празник Божић почети да обележавају чак 8. јануара по новом, тзв. грегоријанском календару.

Мање је познато и то да, на пример, и северноафрички Бербери, иако муслимани, још увек користе тзв. јулијански календар, и то у пољопривредне сврхе. Стога се он у њиховој традицији назива и „сеоски“, односно неарапски.

Крајем 19. и у првим деценијама 20. века, како је то уочила др Радмила Радић, један од водећих српских историчара и познавалаца црквене повести, духовни живот православних верника претрпео је дубоке шокове и промене.

Међу вишим класама и интелигенцијом ширили су се индиференција и атеизам. Теолошки и црквени кругови били су инфичирани идејама протестантизма и све се више говорило о потреби уједињења хришћана. Слободно мишљење било је посебно карактеристично за руску верску ренесансу почетком 20. века, што је припремило пут за нове идеје у Русији, закључује др Радић.

Позиве за уједињење хришћана први је почео да упућује

васељенски патријарх Јоаким III (1879–1884; 1901–1912). Питање је потом шире постављено и у поруци Васељенске патријаршије из 1920.

У Женеви се августа исте године с циљем уједињења састала конференција свих хришћанских цркава, а на њој је била присутна и делегација СПЦ.

Као први корак према унији покренуто је питање календара, које је почетком века добило на значају и у међународној јавности.

У раздобљу од 1900. до 1914. више међународних конференција бавило се питањима опште реформе календара (Конгрес евангелиста одржан у Ајзенаху 1900. и конгреси Сталног међународног одбора трговачких комора у Лондону и Лијежу 1910. и 1914).

После Првог светског рата ово питање је више пута расправљано на конгресима астронома, светских трговачких комора, али и на скупштинама Друштва народа, итд.

Патријарх васељенски Мелетије IV (1921–1923) иницирао је сазивање Свеправославног конгреса и усвајање грегоријанског календара.

Његови главни мотиви за прихватање реформе календара, како нам указује др Радмила Радић, били су свакако ширење екуменизма, али донекле и страх од нових секуларизованих турских власти.

Осим тога, патријарх васељенски је изгубио заштиту царске Русије и свакако му је била потребна подршка светског јавног мњења да би остао на положају. Како кажу добри познаваоци овог питања, нови календар није уведен ради астрономске коректности већ због добијања одређених секуларних предности које би са собом донела унија хришћана.

Реформистичке верске тежње нису биле стране ни право-

славнима у Краљевини Србији, односно потоњој Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца.

Богослов и каснији министар вера др Воја Јањић залагао се још 1919. за признавање другог свештеничког брака, могућност да се и ожењени свештеници бирају за епископе, за улазак свештеника у Архијерејски сабор, увођење савременог српског језика у богослужење, одузимање свих манастирских имања од калуђера, подизање нивоа образовања свештенства, реформу одеће свештенства и скраћење богослужења.

Он је још пре Првог светског рата на једном скупу у Прагу, у договору с потоњим епископом охридским и жичким др Николајем (Велимировићем), иступао у духу уједињења свих цркава, што је тада доброно узбудило поједине традиционално оријентисане духове у Србији.

У црквеној штампи после Првог светског рата често се наилази и на текстове у којима се захтевају реформе, које подразумевају реформу календара, увођење у цркву народног језика, скраћење постова и богослужења, увођење другог свештеничког брака, учешће нижег клера у саставу Синода и Сабора, ношење цивилног одела и др.

У априлу 1922. Синод СПЦ је, размењујући са представником Цариградске патријаршије мисли о сазиву прелиминарног Васељенског сабора, утврдио сва питања која је Сабор у свом заседању потврдио као акутна, а свештенство касније прихватило на Трећој редовној скупштини (други брак свештеника, реформа календара, празници, степени сродства као сметња ступању у брак, међуверски односи према Католичкој и Англиканској цркви, каноничност јерархије Англиканске цркве, пропаганда ино-верских цркава у подручју Православне цркве, постови, скраћење литургије, ношња – одело свештеничко, преглед богослужбених књига,

ревизија кодекса канона, установљење заједничког тела међу православним црквама и др.), закључује др Радмила Радић.

Миланковићев предлог реформе тзв. јулијанског календара тада, нажалост, није наишао на одобравање унутар највиших кругова свеправославне јерархије, те је и данас веома присутно прилично конфузно стање у вези с коришћењем различитих календарских система и концепција.

Важно је на крају нагласити и то да због непрецизности коју у себи садржи тзв. јулијански календар он касни за стварним календаром, и то за читав један дан на сваких 128 година, почев од 325. године наше ере, када су га свети оци Првог васељенског Никејског сабора прихватили као општехришћански.

Други календар који су током једног вишевековног и славног раздобља своје историје користили и Срби, назива се источноромејски, односно византијски.

Такозвани византијски календар или византијска ера био је у званичној употреби у Источноримском (Ромејском, тј. византијском) царству, и то почев од 988. године наше ере и раздобља владавине великог и моћног цара Василија II Бугароубице (976–1025), па све до пада Царства 29. маја 1453.

Можда би правилније било казати како није реч о некаквом оригиналном календарском систему већ је у питању само тзв. византијска ера.

Такође, византијска ера била је у употреби и у земљама и областима под византијским политичким, верским и културним утицајем, што је била и средњовековна Србија.

Такозвана византијска ера била је идентична тзв. јулијанском календару, осим што су називи месеци били транскрибовани са латинског на грчки језик.

Први дан године био је 1. септембар.

Почетна, односно тзв. *нулта година*, према тзв. византијској ери (тзв. *цариградска ера*) била је 5509. година п.н.е. Веровало се да је током те године дошло до стварања света, односно до стварања света према наводима у Светом писму Старог завета.

Преношење датума из тзв. византијске ере у данас важећи календар постиже се сабирањем конкретне године (нпр. 2020) са бројем 5.509 за датуме од 1. јануара до 31. августа, односно 5.508 за остатак године.

Другим речима, уколико бисмо се равнали према тзв. *цариградској* верзији византијске ере (постојала је и тзв. *александријска* или *антиохијска ера*, код које је година почињала на велики црквени празник Благовести, а не, као у случају *цариградске ере*, 1. септембра) читаоци овог кратког историјског осврта намах би се нашли у времеплову и доспели би у 7528/9. годину.

Поједини византијски историчари и светитељи, попут Максима Исповедника, Теофана Исповедника и Ђорђа Синкела, све до 10. века наше ере почињали су рачунање године од 25. марта (Благовести), те су године бројали од тог датума 5493. године п.н.е.

Изгледа да је тзв. мартовско датирање постојало и код Срба, нарочито до времена владавине краља и цара Стефана Душана IV Силног (1331–1355).

Коначно, услед све већег заостајања за тачним рачунањем времена, папа римски Гргур XIII прогласио је у октобру 1582. реформисани тзв. јулијански календар, који је убрзо и добио назив грегоријански.

По савету немачког астронома Кристофера Клавијуса (1538–1612) и напуљског физичара и астронома Алојзија Лилија (1520–1576), папа римски Гргур XIII обзнанио је 24. фебруара 1582. реформу до тада постојећег тзв. јулијанског

календара, учинивши то посебном папском булом под насловом *Inter Gravissimas*, традиционално названом према прве две почетне речи њеног текста.

Була папе римског Гргура XIII садржала је следеће одредбе:

– из календара ће се изоставити десет дана, тако да је после четвртка 4. октобра 1582. требало да уследи петак 15. октобар;

– преступна је свака година дељива бројем четири, осим година дељивих са 100, код којих су преступне само оне дељиве са 400;

– преступна година има један дан више од просте, који се ставља на крај месеца фебруара;

– Ускрс ће се израчунавати по новом правилу; први дан у години биће 1. јануар.

Након средњовековног раздобља и слома самосталне српске државе (други пад Деспотовине 1459) Срби су постепено напуштали коришћење тзв. византијског и настављали да користе тзв. јулијански календар, који је ступио у званичну употребу током раздобља Кнежевине и Краљевине Србије (и то већ почетком 19. столећа).

Истини за вољу, требало би нагласити и то да је у српској средњовековној држави по потреби коришћен и тзв. јулијански календар.

То је, рецимо, био случај са кореспонденцијом коју су српски владари водили са својим западним партнерима.

Тако је, на пример, српски краљ Стефан Урош III Дечански (1321–1331) издао посебну повељу Дубровчанима која носи датум: „Месеца марта, 25. дан, на Благовештеније, а од ваплштенија Христова тисушта и 326. лето.“

Напослетку, након формирања заједничке државе Срба,

Хрвата и Словенаца, Народна скупштина усвојила је 10. јануара 1919. *Закон о изједначавању старој и новој календара*.

Овим законом било је одређено да у целој држави на дан 15. јануара 1919. по „старом“ престаје да важи тзв. јулијански календар и да се даном 28. јануаром 1919. уводи рачунање времена по новом, тзв. грегоријанском календару.

И ту коначно поново долазимо до тврдње коју смо цитирали на самом почетку овог текста, а која се односи на то да је (непостојећи) „српски календар Светога Саве I Српског, са симболима за време, био званични календар свих српских држава и СПЦ све до 1881“.

Након детаљног подсећања на све календарске системе које су Срби користили почев од свог досељавања на Балкан, у ширем словенском корпусу током раног средњег века јасно је да никада нису користили „календар Светог Саве I Српског“, пошто такав календар није ни постојао.

Посебно је бесмислено да се ова тврдња доводи у везу с *Тајном конвенцијом* из 1881. и некаквим притисцима Беча да Срби одбаце свој наводни идентитетски календар и прихвате један од два постојећа општехришћанска, будући да ни интегрални текст *Тајне конвенције* нити пратећи документи не садрже било какве одредбе које се односе на употребу календара.

Измишљање тзв. календара Светог Саве I Српског и претварање те изузетне личности (светитеља, црквеног поглавара, духовника, монаха, оснивача првих библиотека, преписивачких радионица, болница, прибежишта за убоге, градитеља, хагиографа, законодавца, државника и др.) још и у астронома, превазилази сваку меру доброг укуса и представља покушај несвесне и невешто прикривене јавне поруге једном од истинских и неприкосновених очева нације.

